

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ (УМУМИЙ ҚИСМ)

Маъруза: ТИББИЙ ЙЎСИНДАГИ МАЖБУРЛОВ ЧОРАЛАРИ (1 соат)

Маърузачи: Ахраров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари ва уларнинг ўзига хос жиҳатлари, турлари ини ўрганишдан иборат.

Маъруза якунида Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 008 йил 12 декабрдаги "Рухий касалликка чалинган шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш бўйича суд амалиёти тўғрисида"ги 23-сон қарори қарори юзасидан фикр-мулоҳазалар айтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материални конструктив баён қилиш қобилияти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган важлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, оппонентни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар қўллаган ҳолда асослаш;
- тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларининг ўзига хос жиҳатларини ҳисобга олиб, жавобгарлик масаласини ҳал қила олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари деб - суд психиатрия экспертизаси хулосасига асосланган ҳолда муайян рухий касаликка чалинган ва ЖКнинг Махсус қисмида кўрсатилган ижтимоий хавфли қилмишлардан бирини содир этган, шунингдек, алкоголизм, гиёҳвандлик ёки заҳарвандликка чалинган шахсларга нисбатан суд ҳукми ёки ажрими билан қўлланиладиган, мажбурий рухий даволашга айтилади.

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари ва уларнинг турлари ёритиб ўтилади. Талабаларнинг эътибори, тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш масаласига қаратилади.

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллашнинг ўзига хос жиҳатлари амалий мисоллар ва казуслар ёрдамида муҳокама қилинади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш асослари:

- ижтимоий хавфли қилмишни ақли норасолик ҳолатида содир этилганлиги;
- ҳукм чиқарилгунга қадар ёхуд жазони ўташ вақтида шахснинг рухий касалликка чалинганлиги;
- рухий касалликка чалинганлиги оқибатида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини англамаслиги ва ўз ҳаракатларини бошқара олмаслик ҳолатида қилмишни содир этганлиги;
- шахснинг рухий ҳолати содир этган қилмишининг хусусиятига кўра жамият учун хавфли деб топилганлиги .

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларига қуйидагилар киради:

- мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва руҳий касалликлар мутахасисида даволаниш;
- умумий тартибли руҳий касалликлар шифохонасида мажбурий даволаниш;
- умумий тартибли руҳий касалликлар шифохонасининг соғлиқни тиклаш махсус бўлимида мажбурий даволаниш;
- кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохонасида ёки бўлинмасида мажбурий даволаниш.

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (2 соат):

1. Мажбурлов чоралари тушунчаси ва мақсади.
2. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларининг турлари ва уларни қўллаш асослари.
3. Алкоголизм, гиёхвандлик, захарвандликка йўликкан шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги чораларни қўллаш.

КАЗУСЛАР:

1-масала

ЖКнинг 210-моддаси билан айбланиб, терговда бўлган Й.нинг ноодатий ахлоқи терговчини суд-тиббий экспертизасини тайинлашга олиб келди. Экспертлар Й.нинг айтилиши вақтда чуқур депрессияда эканлигини, бу ҳол жиноий жавобгарликка тортиш ва қамоққа олиш билан боғлиқ бўлиши ва Й. ўз ҳаракатлари учун жавоб бера олмаслиги ҳақида хулоса берди. Й.ни ақли норасо деб ҳисоблаб, терговчи ЖКнинг 18-моддасига асосан жиноий ишни тўхтатиб, уни қамоқдан озод қилди.

Терговчининг бундай қарори қонунда асосланганми? Й.га нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини тайинлаш мумкинми?

2-масала

1979-йил 2-июлда туғилган Д. мукофот эвазига 1995-йил 10-июлда 10 ёшли У. билан бесоқолбозлик қилади. Терговчи Д.ни ЖКнинг 120-моддаси билан жиноий жавобгарликка тортиди. Д.нинг ота-онаси ўғлининг руҳан соғлом эмаслиги сабабли жиноий жавобгарликка тортиб бўлмаслигини айтдилар. Экспертлар Д.ни текшириб, уни руҳан соғлом, аммо ақлий жиҳатдан ўз тэнгдошларидан 1-2 йил орқада эканлиги ҳақида хулоса бердилар.

Д.га нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш учун асос борми?

3-масала

15 ёшли К. Н.нинг хонасидан буюмлар ўғирлагани учун ЖКнинг 169-моддаси 3-қисми “б” банди билан жиноий жавобгарликка тортилган. Терговчи ўғрилиқнинг далолатчиси 14 ёшли Д. эканлигини, у К. эса руҳий ҳолти бузилганлигини ҳисобга олиб, Д.ни ЖК 169-моддаси билан жавобгарликка тортишни, Д.га нисбатан эса тиббий йўсиндаги мажбурлов чораси қўллаш лозимлигини айтди. Д.га нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўлланиши асослими? Агар асосли бўлса қайси тури қўлланади?

4-масала

Тасодифий алоқадан ҳомиладор бўлиб қолган талаба М. бола туғилиши биланок йўқ қилмоқчи бўлди. Бу ишда унга ёрдам беришни опаси ҳамшира Ф.дан сўради. М. туғилиши биланок Ф. чақалоқни сув тўлдирилган ваннага қўйди ва ҳожатхонага ташлаб юборди. Терговчи М. ва Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 27- ва 99-моддалари билан квалификация қилди. Бироқ экспетиза вақтида М.нинг алкоголизмга йўлиққанлиги аниқланди.

М.нинг жавобгарлиги масаласи қандай ҳал этилади.

5-масала

Туман судининг қарори билан 16 ёшли А. ва 14 ёшли Б. ЖКнинг 277-моддаси 2-қисми “е” банди билан уч йилга озодликдан маҳрум этилдилар. Жазони ўташ вақтида А. руҳий касалликка чалиниб қолди. А.га нисбатан қандай чора қўллаш мумкин?

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбаев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илм зиё, 2011. – 400 б.
2. Rustamboyev M.H. Jinoyat huquqi (umumiy qism). Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
3. Кабулов Р., Якубов А.С., Шакуров Р.Р. ва бошқалар. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Услубий материаллар.—Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2004.—53 б.
4. Усмоналиев М., Бакунов П.Б. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Олий ўқув юртлари учун дарслик. —Т., «Янги аср авлоди», 2010, 664 бет.
5. Файзуллаева Т.Х. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларининг қўлланиши. Ўқув қўлланма. –Нукус: Билим, 2010. 96 бет.
6. <http://www.lex.uz>
7. <http://www.tsul.uz>
8. <http://www.norma.uz>
9. <http://www.gov.uz>
10. <http://www.legislature.ru>
11. <http://www.law.uk.edu>
12. <http://www.juristlib.ru>
13. <http://www.crime-research.ru>